

Prof. Dr. Halet Çambel'i 12 Ocak 2014'te kaybettik. Çambel, 14 Ocak 2014 Salı günü İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde yapılan töreni takiben Muğla'nın Akyaka beldesinde eşi Nail Çakırhan'ın yanına defnedildi.

Çambel, dünya çapında tanınmış bir arkeolog, Hitit araştırmalarına (Hitit dilinin anlaşılmasına) değerli katkıları olmuş olan önemli bir bilim insanıydı. İstanbul Üniversitesi Prehistorya Kürsüsü'nün (Anabilim Dalı) kurucusu olan Prof.Dr. Halet Çambel'in çalışmaları yalnızca Türkiye'de değil Avrupa ve Amerika'daki bilim çevrelerince de yakından bilinmekte ve tanınmaktadır. Çambel, 2005 senesinde akademik başarıları ve kültürel miras ile bu mirasın sahipleri arasındaki etkileşim olanaklarını artırma konusunda sağladığı katkılarından ötürü Hollanda devletinin Prens Claus ödülüne; 2010 yılında ise Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kültür ve Sanat Büyük Ödülü'ne layık görülmüştür.

1916'da Berlin'de doğan Çambel'in babası Hasan Cemil Bey, Almanya'daki Türk Ordusunda ataşe ve Atatürk'ün yakın arkadaşıdır. Sèvres Antlaşması koşullarında ve Osmanlı Devleti'in işgaliyetinden dolayı ailesi ile birlikte, I. Dünya Savaşı'nın ardından bir süre İsviçre ve Avusturya'da kalmış ve Cumhuriyet'in ilanını takiben (1923/24 yıllarında) Türkiye'ye dönmüştür. Halet Çambel, bu dönemi Cumhuriyet Türkiye'si'nin "altın çağı" olarak nitelendirmektedir.

Halet Çambel'in İstanbul'daki ilk gençlik yılları kosmopolitan, çok dilli bir ortamda ve farklı kültürlerle tanışıklık ederek geçmiştir. Arkeolojiye olan ilgisini lise yıllarında Arnavutköy Kız Koleji'nde okurken keşfetmiştir. Lise sona geldiğinde (1935) Fransız Hükümeti'nin bursuyla Sorbonne Üniversitesi'nde arkeoloji eğitimine başlar.

Çambel, 3 yıllık lisans eğitimi sırasında Hititçe ve eski İbranice'yi de öğrenir. Türkiye'deki ilk arkeolojik kazı deneyimi Dr. Kurt Bittel yönetiminde Alacahöyük'te (1935) stajyer olarak gerçekleşir. 1938'de lisans eğitimini sonlandıran Çambel, 1939 yazında Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü'nden Dr. Emilie Haspels'in başkanlığında Yazılı Kaya/ Midas Şehri kazısına katılır ve Pişmişkale kazısını yürütür. II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla memlekette kalan Çambel, İstanbul Üniversitesi'nde görev yapan Prof. Dr. Th. Bossert'in teklifini kabul ederek akademik kariyerine başlar.

1940 yılında tanınmış şair ve gazeteci Nail V. Çakırhan ile evlenen Çambel aynı yıl İstanbul Üniversitesi'ndeki görevine ve doktora çalışmalarına başlar. Dr. Bossert başkanlığında bir ekiple yaz aylarında, özellikle Hitit uygarlığına ait tarihöncesi yerleşimlerin izlerini araştıran Çambel, bu vesileyle Anadolu'da pek çok

yer gezip araştırmalar yapar. 1946 yılında Kayseri-Adana arasında kalan bölgedeki Hitit eserlerini incelemek için Bossert ile birlikte çıktıkları gezide Karatepe bölgesindeki kalıntılara ulaşırlar. Burda Hitit hiyeroglifleri ve Fenike yazısının bir arada kullanıldığını görürler. Fenike yazısı tercüme edilebildiği için, bu keşif Hitit hiyerogliflerinin nihai çözümü olmuştur. Çambel, 1952'den sonra Karatepe-Arslantaş Höyüğü kazı çalışmalarına başkanlık eder. Karatepe'de ortaya çıkarılan arkeolojik buluntuların restorasyonu, korunması ve sergilenmesi için bir açık hava müzesi kurulmasına ön ayak olur. Turgut Cansever'in tasarladığı bu müzenin uygulamasını Nail Çakırhan yürütmüştür.

1962-1963'te Saarbrücken Üniversitesi'nde konuk öğretim üyesi olarak çalışan Çambel, Almanya dönüşü İstanbul Üniversitesi'ne geri dönerek Prehistorya Kürsüsü'nü kurmuştur. Çambel, ayrıca 1976'da Tübitak'a bağlı bir Arkeometri Ünitesi kurulmasına da katkıda bulunmuştur.

Halet Çambel, Türkiye'de tehdit altındaki kültürel mirasa dikkat çekmek, korunmasına yönelik farkındalık yaratmak amacıyla verilen mücadelede önemli rol oynamış kişiliklerdendir. ODTÜ Keban ile Aşağı Fırat projelerinin hayata geçirilmesinde sağladığı katkılardan sonra, Osmaniye'de yer alan ve sınırları içinde bir çimento fabrikası inşa edilmek istenen 2500 yıl öncesine tarihlenen Hierapolis Kastabala kentinin korunmasına

yönelik yerel halkın da desteğiyle verdiği mücadele sonucu çimento fabrikası iptal edilmiştir.

Çambel'in ölümünden önce yapmış olduğu bağış, arkeoloji dünyasına ayrıca önemli bir katkı sağlamıştır. Eşi Nail Çakırhan ile 70 yıla yakın bir süredir yaşadıkları yalıyı 2004'te Bođaziçi Üniversitesi'ne bağışlamıştı. 1830'lara, Sultan II. Mahmud dönemine tarihlenen 'Kırmızı Yalı'nın restorasyonu ardından "Halet Çambel ve Nail Çakırhan Arkeoloji ve Geleneksel Mimarlık Araştırmaları Merkezi" adıyla Bođaziçi Üniversitesi bünyesinde araştırmacılara hizmet vereceği duyuruldu. Projenin koordinatörlüğünü üstlenen Prof. Dr. Aslı Özyar yalının mevcut kütüphanesi, belge ve eşyalarıyla korunmasını amaçladıklarına vurgu yapmış ve mekanda Halet Çambel ve Nail Çakırhan'ın kişisel arşivlerinin yanısıra mimarlık tarihçisi Aptullah Kuran arşivi de dahil olmak üzere pek çok diğer önemli akademik arşivlerin toplanacağını müjdelemiştir.

Selcen COŞKUN

Kaynaklar:

Yaşamını Arkeolojiye ve Anadolu'ya Adanmış Bir Bilim Kadını Halet Çambel, TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi S: 359, Ekim 1997 Cumhuriyet: Yeni İnsan Yeni Hayat, Ekrem Işın (küratör/katalogu hazırlayan) İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Ocak 2014.
"Toroslarda Bir Efsane: Karatepe Aslantaş", belgesel film, (2003, yön: Aylın Eren), VTR Araştırma Yapım Yönetim Halet Cambel, <http://www.princeclausfund.org/fr/network/halet.html>
http://www.akyaka.org/cakirhan/halet_cambel/halet_cambel_hakkinda.htm
http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/08/120811_turkey_first_olympian.shtml
<http://www.arkitera.com/haber/index/detay/bogazici-universitesi-tarihi-halet-cambel-yalisini-arastirma-merkezine-donusturuyor/12204>
<http://haber.sol.org.tr/kultur-sanat/halet-cambel-yasamini-yitirdi-haberi-85824>
<http://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/rant-ugruna-tarih-kiyimina-hayir-haberi-7766>